

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.59>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Миргородський С.А.,
*аспірант юридичного факультету
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Миргородський С.А. Адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я.

У статті досліджуються теоретичні та практичні питання адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я. Адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я розглядається як система правових норм, механізмів і дій, спрямованих на організацію та контроль за адміністративною діяльністю в системі охорони здоров'я. Ця модель передбачає застосування принципів адміністративного права для забезпечення того, щоб пов'язані з охороною здоров'я процеси, такі як ліцензування, акредитація медичних установ та реєстрація пацієнтів, здійснювалися відповідно до правових стандартів, етичних норм і пріоритетів громадського здоров'я.

Визначаються складові адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я: 1) законодавчі норми та акти, 2) адміністративні механізми, 3) інституційна структура, 4) права та обов'язки учасників, 5) підзвітність і нагляд. Здійснюється теоретичний і практичний аналіз найбільш важливих адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я, що пов'язані із а) ліцензуванням та акредитацією медичних установ, б) регламентацією діяльності медичного персоналу та в) реєстрацією та доступу до медичних послуг громадян. Виділяються основні проблеми в адміністративно-правовому регулюванні здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я: інституційні проблеми та проблеми правової невизначеності. Для підвищення рівня адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я пропонуються наступні рекомендації: 1) спрощення та стандартизація адміністративних процедур, 2) цифровізація адміністративних процедур, 3) залучення інвестицій в навчання адміністративного персоналу та оснащення регуляторних органів необхідними ресурсами, 4) врахування адаптивного міжнародного досвіду, 5) оптимізація законодавства щодо адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, охорона здоров'я, адміністративні процедури, послуги у сфері охорони здоров'я, суб'єкти, публічна адміністрація.

Myrhorodskiy S.A. Administrative and legal regulation of administrative procedures in the field of health care.

The article examines theoretical and practical issues of administrative and legal regulation of the implementation of administrative procedures in the field of health care. Administrative and legal regulation of the implementation of administrative procedures in the field of health care is considered as a system of legal norms, mechanisms and actions aimed at the organization and control of administrative activities in the health care system. This model involves the application of administrative law principles to ensure that health care-related processes such as licensure, facility accreditation, and patient registration are conducted in accordance with legal standards, ethical norms, and public health priorities.

The components of the administrative and legal regulation of the implementation of administrative procedures in the field of health care are determined: 1) legislative norms and acts, 2) administrative mechanisms, 3) institutional structure, 4) rights and obligations of participants, 5) accountability and

supervision. A theoretical and practical analysis of the most important administrative procedures in the field of health care related to a) licensing and accreditation of medical institutions, b) regulation of the activities of medical personnel and c) registration and access to medical services of citizens is carried out. The main problems in the administrative and legal regulation of the implementation of administrative procedures in the field of health care are highlighted: institutional problems and problems of legal uncertainty. To increase the level of administrative and legal regulation of administrative procedures in the field of health care, the following recommendations are offered: 1) simplification and standardization of administrative procedures, 2) digitalization of administrative procedures, 3) attraction of investments in the training of administrative personnel and equipping regulatory bodies with the necessary resources, 4) consideration of adaptive international experience, 5) optimization of legislation on administrative and legal regulation of administrative procedures in the field of health care.

Key words: administrative and legal regulation, health care, administrative procedures, services in the field of health care, subjects, public administration.

Постановка проблеми. Ефективне адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я є на сьогодні важливим завданням для формування в Україні сервісної моделі надання громадянам якісних медичних послуг. В останні роки важливість адміністративних процедур зросла на тлі поточних реформ у сфері охорони здоров'я та глобальних проблем, таких, як пандемія COVID-19 та російська агресія. Без чіткої та ефективної нормативно-правової бази та сучасних засобів регулювання правовідносин між відповідними суб'єктами, які здійснюють адміністративні процедури, можуть виникнути правові конфлікти, що підриває довіру до системи охорони здоров'я. Крім того, адміністративні процедури є невід'ємною частиною захисту прав пацієнтів, таких, як своєчасний доступ до медичної допомоги, захист персональних даних про здоров'я тощо. Забезпечення цих прав неможливе без міцної процедурної основи, яка сприяє підзвітності та прозорості державного управління. Отже, вдосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я є не просто технічною необхідністю, а важливим фактором у посиленні загального управління охороною здоров'я в Україні.

Метою дослідження є аналіз адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я в діяльності органів публічної адміністрації, а також проблемних аспектів в реалізації адміністративних процедур у сучасних умовах реформування сфери охорони здоров'я.

Стан опрацювання проблематики. Адміністративні процедури як окреме явище адміністративного права досліджувалися у працях І. Бойка, В. Галуцька, І. Гиренко, В. Курила, А. Луцик, О. Соловйової, В. Теремецького та інших науковців. Окремі питання адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я, зокрема, щодо здійснення адміністративних процедур, розглядають у своїх працях З. Гладун, Д. Гомон, О. Зима, С. Книш, Н. Кризина, Б. Логвиненко, В. Москаленко, В. Пашков, Я. Радиш, Л. Самілик, Г. Сарибасва, І. Сенюта, С. Стеценко, В. Стеценко, Г. Токарев, Д. Шатковська, Н. Шевчук та інші вчені-адміністративісти. Серед останніх публікацій на цю тему слід відзначити статтю О. Зими [1], де автор звертається до проблем здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я. У цілому, незважаючи на високий рівень наукового опрацювання цієї теми, поточні глобальні обставини вимагають перегляду існуючих підходів до адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я задля ефективного регулювання сучасних правових відносин у сфері охорони здоров'я та ефективного захисту прав пацієнтів.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я у широкому розумінні являє собою систему правових норм, механізмів і дій, спрямованих на організацію та контроль за адміністративною діяльністю в системі охорони здоров'я. У науковій літературі можна нарахувати достатню кількість поняття «адміністративно-правове регулювання», у тому числі щодо такого об'єкту, як охорона здоров'я, запропонованих різними авторами в своїх дослідницьких працях. Наприклад, В. Воробйов визначає процес адміністративно-правового регулювання сфери охорони здоров'я як «сукупність організаційно-правових форм і механізмів щодо забезпечення заходів соціально-економічного, медико-санітарного, протиепідемічного характеру, здійснюваних спеціалізованими організаціями, метою яких є зміцнення, збереження і підтримання здоров'я людини, надання якісної, профе-

сійної високотехнологічної медичної допомоги всім, хто має потребу в ній, а також забезпечення доступності отримання такої допомоги» [1, с. 8]. Ця модель передбачає застосування принципів адміністративного права для забезпечення того, щоб пов'язані з охороною здоров'я процеси, такі як ліцензування, акредитація та реєстрація пацієнтів, здійснювалися відповідно до правових стандартів, етичних норм і пріоритетів громадського здоров'я.

Основною метою адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я є створення прозорого, справедливого та ефективного середовища для функціонування закладів охорони здоров'я та надання послуг. Ця діяльність охоплює як процедурні, так і матеріальні аспекти адміністративних процесів, забезпечуючи послідовність, справедливість і підзвітність у державному управлінні. Як зауважує А. Барзилович, «комплексний механізм державного регулювання ринку медичних послуг повинен включати нормативно-правовий, інституційний, організаційний, адміністративний, економічний, ресурсний, інформаційно-комунікаційний та фінансовий механізми» [2, с. 89]. Визначаючи сферу компетенції та діяльності відповідних органів публічної адміністрації, процедури та обов'язки регуляторних органів і постачальників медичних послуг, адміністративно-правове регулювання створює структуровану систему, яка захищає права пацієнтів і сприяє ефективному наданню медичних послуг.

Адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я складається з кількох ключових компонентів, які разом визначають порядок управління та функціонування адміністративних процесів. До них належать:

1. Законодавчі норми та акти. Нормативно-правова база забезпечує основу для адміністративних процедур, детально описуючи права та обов'язки всіх зацікавлених сторін.

2. Адміністративні механізми. В Україні на основі чинного законодавства у сфері охорони здоров'я створено спеціальні процеси та інструменти для впровадження та моніторингу дотримання нормативних вимог. Наприклад, ліцензування медичних закладів передбачає певні етапи, включаючи подачу заяв, перевірку на місці та видачу дозволів. Подібним чином механізми акредитації оцінюють якість медичних послуг відповідно до встановлених стандартів.

3. Інституційна структура. Регуляторні органи, такі, як Міністерство охорони здоров'я, відіграють центральну роль у забезпеченні виконання адміністративних процедур. На ці заклади покладено завдання з видачі ліцензій, проведення перевірок та забезпечення дотримання постачальниками медичних послуг правових і професійних стандартів.

4. Права та обов'язки учасників. Пацієнти, постачальники медичних послуг і регуляторні органи керуються певними правами та обов'язками в рамках адміністративної системи. Пацієнти мають право на своєчасне та якісне надання медичних послуг, а медичні працівники зобов'язані дотримуватись ліцензійних вимог та підтримувати якість послуг. Регуляторні органи, у свою чергу, зобов'язані контролювати та забезпечувати дотримання законодавчих вимог.

5. Підзвітність і нагляд. Адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я передбачає процедури апеляцій, скарг і перевірок, які допомагають попереджати потенційні конфлікти та підтримувати довіру суспільства до системи охорони здоров'я.

Предметом адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я є власне адміністративні процедури, що являють собою законодавчо встановлені процеси, призначені для регулювання взаємодії органів державного управління з громадянами чи організаціями. В академічних виданнях адміністративні процедури визначаються як «встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави» [3, с. 224]. Адміністративні процедури забезпечують структуровану основу для прийняття рішень, забезпечуючи законність, послідовність і прозорість адміністративних дій. Як зауважує С. Книш, «сама по собі категорія «адміністративна процедура» є достатньо змістовною, а тому сутність її складових елементів є предметом дискусій у науці адміністративного права, наслідком яких є різні погляди на її юридичну природу та значення» [4, с. 271]. У контексті охорони здоров'я ці процедури регулюють такі дії, як ліцензування медичних закладів, акредитація спеціалістів, управління програмами охорони здоров'я тощо.

При теоретичному аналізі адміністративних процедур як одного з предметів адміністративно-правового регулювання головними критеріями відповідності слід визнати нормативну визна-

ченість адміністративних процедур та їх форми. Порядок здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я регулюється низкою норм національного законодавства, передусім це Закони України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року, «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р., «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р., «Про лікарські засоби» від 04 квітня 1996 р. та ін. Ми погоджуємося з необхідністю кодифікації адміністративно-процедурного законодавства, що розглядається деякими авторами як «форма систематизації адміністративно-процедурного законодавства, яка здійснюється спеціально уповноваженими державними органами, вид державної законотворчої та законодавчо-систематизуючої діяльності, спрямованої на приведення форми і змісту адміністративно-процедурного законодавства у відповідність до назрілих потреб та інтересів суспільства, яка здійснюється за допомогою особливого, організаційно-правового механізму шляхом прийняття єдиного зведеного, внутрішньо узгодженого, логічно і юридично цілісного, структурно побудованого і розрахованого на тривалий період дії Адміністративно-процедурного кодексу, що відображає внутрішньогалузеву специфіку адміністративно – процедурних відносин» [5, с. 201].

Формою адміністративної процедури у сфері охорони здоров'я є зовнішній вираз діяльності органів публічної адміністрації з розгляду і розв'язання індивідуальних адміністративних справ. Керуючись чинним законодавством, С. Книш в своїй монографічній роботі аналізує такі форми адміністративних процедур [4, с. 274–293]: 1) реєстраційні процедури, 2) дозвільні процедури, 3) ліцензійні процедури, 4) інспекційні процедури, 5) експертні процедури, 6) контрольно-наглядові процедури, 7) приватизаційні процедури, 8) екзаменаційні процедури, 9) акредитаційні процедури, 10) процедури щодо притягнення до адміністративної відповідальності, 11) адміністративні процедури, пов'язані з розглядом звернень громадян та 12) укладення адміністративного договору. Серед цього широкого переліку адміністративних процедур, найбільш важливими у сфері охорони здоров'я, на нашу думку, є адміністративні процедури, пов'язані із а) ліцензуванням та акредитацією медичних установ, б) регламентацією діяльності медичного персоналу та в) реєстрацією та доступу до медичних послуг громадян.

Ліцензування та акредитація медичних установ. Ліцензування та акредитація є основними адміністративними процедурами, які встановлюють правові та професійні стандарти для медичних установ. Ліцензування передбачає надання закладу охорони здоров'я офіційного дозволу на діяльність залежно від його відповідності певним правовим і нормативним вимогам. Ці вимоги зазвичай включають наявність кваліфікованого медичного персоналу, належну інфраструктуру та дотримання стандартів безпеки та гігієни. Процесом ліцензування керують регулюючі органи, такі, як Міністерство охорони здоров'я, які проводять перевірки та оцінки перед видачею ліцензії.

З іншого боку, акредитація – це періодична перевірка якості обслуговування та організаційних стандартів медичного закладу. На відміну від ліцензування, яке зосереджується на мінімальних законодавчих вимогах до роботи, акредитація оцінює, чи відповідає заклад вищим стандартам клінічної досконалості. Ця процедура часто включає оцінку незалежними або схваленими державними органами з акредитації, які перевіряють такі фактори, як результати пацієнтів, навчання персоналу та впровадження науково-обґрунтованої медичної практики. Разом ліцензування та акредитація гарантують, що медичні заклади працюють безпечно, ефективно та відповідно до пріоритетів громадської охорони здоров'я.

Регламентація діяльності медичного персоналу. Сертифікація та атестація медичних працівників є ключовими адміністративними процедурами, які забезпечують компетентність та довіру до медичних працівників. Т. Савіна висловлює пропозиції про «розроблення та прийняття Концепції розвитку кадрової політики у сфері охорони здоров'я, а також до нормативно-правових актів щодо вдосконалення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінських, медичних та фармацевтичних працівників» [6, с. 124]. Сертифікація передбачає підтвердження того, що медичний персонал має необхідну кваліфікацію та успішно пройшов необхідні освітні та навчальні програми. Цей процес зазвичай включає іспити та подання академічної та професійної документації до ліцензійних рад або інших регуляторних органів.

Атестація, яка часто відбувається періодично, є процедурою оцінки професійного розвитку та діяльності медичного персоналу. Ця процедура спрямована на те, щоб спеціалісти-практики підтримували сучасні знання та навички у своїх галузях. Під час атестації експертна група перевіряє кваліфікацію професіонала, практичний досвід та дотримання етичних стандартів. Наприклад, від лікарів може знадобитися завершити програми безперервної медичної освіти або продемон-

струвати знання нових медичних технологій, щоб зберегти свій сертифікат. Ці процедури сприяють підтримці високих стандартів медичного обслуговування та гарантують безпеку пацієнтів.

Реєстрація та доступ до медичних послуг для громадян. Адміністративні процедури відіграють важливу роль у полегшенні доступу пацієнтів до медичних послуг і забезпеченні дотримання їхніх прав. На думку А. Веліканова, публічна електронна послуга у сфері охорони здоров'я – це «адміністративна або інша публічна послуга, що надається в електронній формі із застосуванням спеціалізованих інформаційно-комунікаційних систем на платній чи безоплатній основі фізичній або юридичній особі суб'єктами, спеціально уповноваженими державою органами відповідно до закону і не потребує особистого контакту між отримувачем та надавачем послуги на окремих стадіях отримання послуги або протягом усієї процедури» [7, с. 141]. Процеси реєстрації, як правило, передбачають створення записів пацієнтів у закладах охорони здоров'я, де задокументовано важливу інформацію, таку, як персональні дані та історія хвороби. В Україні цю процедуру спрощують за допомогою цифрових платформ, таких, як «e-Helsi», «e-Health», «E-Zdorovya», що підвищує ефективність і доступність пацієнтів до електронних рецептів і медичних історій.

На сучасному етапі реалізації в Україні реформ у сфері охорони здоров'я адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у цій сфері вимагає особливого підходу. Як зауважує О. Адамчук, «національна система охорони здоров'я потребує швидких змін, особливо щодо створення стійкої і стабільної системи адміністрування та фінансування, раціонального використання наявних ресурсів» [8, с. 3]. Інтеграція України з міжнародними інститутами охорони здоров'я, прагнення набути членство в ЄС і НАТО, передбачає врахування сучасних методів та передової практик європейських країн в діяльності органів публічної адміністрації щодо якісного забезпечення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я з метою підвищення якості послуг, що надаються. На цьому шляху важливо виділити певні проблеми в адміністративно-правовому регулюванні здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я та окреслити перспективні напрямки вдосконалення такої діяльності. Серед основних викликів адміністративно-правовому регулюванню здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я ми можемо виділити *інституційні проблеми та проблеми правової невизначеності*.

Функціонування органів державного управління, відповідальних за регулювання та нагляд за адміністративними процедурами в сфері охорони здоров'я, часто стикається зі значними інституційними проблемами. Однією з основних проблем є фрагментація повноважень між кількома регуляторними органами, що може призвести до дублювання обов'язків і неефективної координації. Наприклад, у той час як одне агентство може наглядати за ліцензуванням медичних установ, інше може займатися акредитацією, що призводить до неузгодженості та затримок у прийнятті рішень.

Крім того, ефективній реалізації процедур перешкоджає недостатнє укомплектування кадрами та неадекватна підготовка адміністративного персоналу. Багатьом регуляторним органам не вистачає ресурсів і досвіду, необхідних для проведення комплексних перевірок, моніторингу відповідності або оперативного реагування на скарги. Бюрократична неефективність у поєднанні зі застарілою адміністративною практикою ще більше загострюють проблему, створюючи бар'єри як для медичних установ, так і для пацієнтів. Ці інституційні недоліки підривають довіру до системи регулювання та обмежують здатність державного управління ефективно запроваджувати стандарти у сфері охорони здоров'я.

Правова невизначеність є ще однією критичною проблемою для ефективного управління процедурами охорони здоров'я. Прогалини в законодавчій базі, а також суперечливі чи неоднозначні положення створюють плутанину для зацікавлених сторін, залучених до системи охорони здоров'я. Наприклад, невідповідності в законах, які регулюють ліцензування та акредитацію, можуть призвести до різних тлумачень і практики між регуляторними органами. Так, О. Зима, досліджуючи проблеми правової невизначеності у сфері охорони здоров'я, зауважує на тому, що «при розробленні Закону України «Про систему громадського здоров'я» не були враховані положення Закону України «Про адміністративну процедуру», що призвело до суперечностей між окремими приписами цих законів» [9, с. 209]. Недоліки правового регулювання адміністративного провадження про застосування тимчасових заходів щодо припинення порушення вимог санітарного законодавства, зауважує автор, потребують обов'язкового внесення змін та доповнень до Профільного закону, інакше їх застосування стане малоефективним та спричинить низку судових спорів [9, с. 209].

Проблеми правової невизначеності найбільш гостро проявляють себе щодо сучасних правовідносин, які складаються у сфері охорони здоров'я під впливом розвитку технологій. Так, відсутність чітких норм для регулювання таких нових сфер, як телемедицина чи цифрові медичні послуги, створюють в Україні нормативний вакуум. Як наслідок, медичні установи та практикуючі лікарі часто працюють без належного правового захисту чи стандартизованих процедур, що збільшує ризик спорів і невідповідності. Ця проблема ще більше ускладнюється повільною адаптацією існуючих законів до сучасних викликів охорони здоров'я, таких, як управління надзвичайними ситуаціями у сфері охорони здоров'я чи інтеграція нових медичних технологій.

Висновки. Ефективне адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я є необхідною умовою для належного впорядкування правовідносин в цьому напрямку та відповідності високим стандартам надання медичної допомоги на шляху інтеграції України в ЄС і НАТО. Належним чином врегульовані адміністративні процедури забезпечують структуровану основу, яка полегшує ліцензування медичних установ, акредитацію медичних працівників та організацію доступу пацієнтів до медичних послуг. Ці процедури є важливими для дотримання законодавства, сприяння прозорості та захисту прав пацієнтів. Проте інституційні недоліки та правова невизначеність значною мірою перешкоджають реалізації та ефективності цих процесів, що підкреслює необхідність цілеспрямованих реформ.

Для підвищення рівня адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я пропонуємо наступні рекомендації:

1. Спрощення та стандартизація адміністративних процедур. Стандартизовані процедури щодо ліцензування, акредитації установ та реєстрації пацієнтів сприятимуть послідовності та зменшать бюрократичний тиск.

2. Цифровізація адміністративних процедур. Запровадження цифрових механізмів для адміністративних завдань, таких, як електронні системи ліцензування або онлайн-реєстрація пацієнтів, допоможе значно підвищити ефективність і прозорість в діяльності органів публічної адміністрації.

3. Залучення інвестицій в навчання адміністративного персоналу та оснащення регуляторних органів необхідними ресурсами. Це допоможе підвищити здатність персоналу здійснювати нагляд за процедурами та їх ефективне застосування.

4. Врахування адаптивного міжнародного досвіду. Використання міжнародного досвіду допоможе впровадити найкращі практики регулювання процедур охорони здоров'я. Наприклад, перейняття моделей країн із добре розвиненими цифровими системами охорони здоров'я, таких як Естонія, могло б підвищити ефективність адміністративних процесів в Україні.

5. Оптимізація законодавства щодо адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я. Необхідно провести комплексний перегляд існуючої законодавчої бази для виявлення та усунення невідповідностей або вакууму. Чіткі законодавчі положення для нових галузей, таких, як телемедицина та цифрове здоров'я, особливо необхідні, щоб підвищити сервіс при наданні послуг у сфері охорони здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воробйов В.В. Адміністративно-правове регулювання сфери охорони здоров'я: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 20 с.
2. Барзилович А.Д. Механізми державного регулювання надання медичних послуг в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. № 1 (24), 2020. С. 86–90.
3. Адміністративне право України: *навч. посібник* / В.В. Галунько, В.І. Курило, С.О. Короед, О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко та ін.; за ред. В.В. Галунька. Херсон: Гринь Д.С., 2015. 272 с.
4. Книш С.В. Адміністративно-правові відносини у сфері охорони здоров'я в Україні: *дис. ... д-ра юр. наук*: 12.00.07. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 494 с.
5. Коломоєць Т.О., Астахов Д.С. Кодифікація адміністративно-процедурного законодавства України: *монографія*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 228 с.
6. Савіна Т.В. Нормативно-правове регулювання кадрової політики системи охорони здоров'я в Україні. *Державне управління: теорія та практика*. 2017. № 1. С. 120–128.
7. Веліканов А. Зміст публічних електронних послуг у сфері охорони здоров'я. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 137–142.

8. Адамчук О.Ф. Адміністрування у сфері охорони здоров'я України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 193 с.
9. Зима О.Т. Адміністративна процедура в царині громадського здоров'я. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163. С. 196–212.